

TIỀM NĂNG, THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH TẠI LÀNG NGHỀ DỆT THỔ CẨM CỦA ĐỒNG BÀO KHMER Ở XÃ VĂN GIÁO, HUYỆN TỈNH BIÊN, TỈNH AN GIANG

Trương Trí Thông^{1*} và Lý Mỹ Tiên²

¹Sinh viên ngành Du lịch, Khoa Khoa học Xã hội và Nhân Văn, Trường Đại học Cần Thơ

²Khoa Khoa học Xã hội và Nhân Văn, Trường Đại học Cần Thơ

*Người chịu trách nhiệm về bài viết: Trương Trí Thông (email: thongtruong94@gmail.com)

Thông tin chung:

Ngày nhận bài: 20/10/2017

Ngày nhận bài sửa: 01/12/2017

Ngày duyệt đăng: 20/06/2018

Title:

Potential, current situation and solutions to tourism development at brocade weaving craft village of Khmer ethnic in Van Giao commune, Tinh Bien district, An Giang province

Từ khóa:

Dệt thổ cẩm, du lịch làng nghề, Khmer, Tỉnh Biên, xã Văn Giáo

Keywords:

Brocade weaving, handicraft tourism, Khmer, Tinh Bien, Van Giao Commune

ABSTRACT

Van Giao village of Khmer community in Tinh Bien District, An Giang Province founded over 100 years, is a handicraft village of brocade products. It remains original and special characteristic of culture which attracts the large number of tourists, especially, international tourists in recent years. However, infrastructure, investment policy and human resources are not sufficient in tourism activities. The potential value of the historical and cultural aspects of Van Giao village is neither exploited nor integrated effectively to raise the handicraft tourism. Opinions of the local stakeholders and tourists were collected through questionnaires to analyze the current situation and problems of Van Giao commune in tourism aspects leading to possible solutions for tourism development.

TÓM TẮT

Làng nghề thổ cẩm Văn Giáo của đồng bào Khmer ở huyện Tịnh Biên, tỉnh An Giang là một làng nghề nổi tiếng hình thành hơn 100 năm, mang một nét văn hóa độc đáo và đặc trưng nên hấp dẫn được nhiều du khách, đặc biệt là du khách quốc tế trong những năm gần đây. Tuy nhiên, cơ sở hạ tầng, chính sách đầu tư cũng như nguồn nhân lực phục vụ du lịch vẫn chưa được quan tâm đúng mức. Cho nên giá trị của làng nghề còn dưới dạng tiềm năng, chưa gắn kết được với du lịch để phát triển thành du lịch làng nghề. Thông qua phỏng vấn và phân tích các ý kiến của du khách cũng như người dân địa phương, nghiên cứu đánh giá tiềm năng, thực trạng phát triển du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo và đề xuất một số giải pháp nhằm khắc phục những khó khăn để phát triển du lịch tại làng nghề truyền thống của đồng bào Khmer ở Văn Giáo được hiệu quả hơn.

Trích dẫn: Trương Trí Thông và Lý Mỹ Tiên, 2018. Tiềm năng, thực trạng và giải pháp phát triển du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm của đồng bào Khmer ở xã Văn Giáo, huyện Tịnh Biên, tỉnh An Giang. Tạp chí Khoa học Trường Đại học Cần Thơ. 54(4C): 137-147.

1 ĐẶT VẤN ĐỀ

Làng nghề là một thiết chế kinh tế-xã hội ở nông thôn, được cấu thành bởi hai yếu tố làng và nghề, tồn tại trong một không gian địa lý nhất định

trong đó bao gồm nhiều hộ gia đình sinh sống bằng nghề thủ công là chính, giữa họ có mối liên kết về kinh tế, xã hội và văn hóa (Trần Minh Yên, 2004). Theo Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, tính đến hết năm 2014, số lượng làng nghề ở nước ta là

5.096 và số làng nghề truyền thống được công nhận theo tiêu chí của Chính phủ là 1.748 (Nguyễn Thị Phương, 2016). Các làng nghề này đều có đặc điểm chung là gắn liền với nông nghiệp, có lịch sử lâu đời, sản phẩm đa dạng, mang đậm nét văn hóa tinh thần của dân tộc, phân bố không đồng đều và có mức độ phát triển chênh lệch với nhau.

Theo WTO (2008; trích bởi Benson, 2014), trong thế kỉ 21, du lịch đang trở thành một ngành công nghiệp phát triển và nghề thủ công là một trong những hoạt động phát triển nhất trong ngành du lịch này, nó cùng nhau tạo ra một sự kết hợp hợp lý và mạnh mẽ. Du lịch làng nghề (DLLN) là loại hình du lịch diễn ra tại các làng nghề đang hoạt động sản xuất các sản phẩm truyền thống nhằm mục đích tham quan, tìm hiểu các giá trị văn hóa và quy trình sản xuất. Đây là một hoạt động mang lợi ích về nhiều mặt cho làng nghề như nâng cao, cải thiện chất lượng cuộc sống của người dân và góp phần bảo tồn làng nghề cũng như các giá trị văn hóa đặc trưng của địa phương. Do đó, DLLN được các nhà nghiên cứu, các chuyên gia đánh giá là một loại hình du lịch văn hóa chất lượng cao bởi lẽ làng nghề truyền thống được xem như một tài nguyên du lịch nhân văn có ý nghĩa (Nguyễn Thị Lan Hương, 2016) và đây cũng là một phần không thể tách rời trong trải nghiệm của một chuyến du lịch (Akhal *et al.*, 2008; trích bởi Mustafa, 2011).

Tổ chức Du lịch Thế giới tin rằng sự kết hợp giữa du lịch và nghề thủ công là tiềm năng lớn ở hầu hết các quốc gia (UNWTO, 2006). Thực tế, trên thế giới loại hình DLLN phát triển mạnh và đóng góp rất lớn vào sự phát triển chung của ngành du lịch nhất là các nước ở Châu Á. Thế nhưng, DLLN vẫn còn khá mới mẻ tại Việt Nam nói chung cũng như Đồng bằng sông Cửu Long và tỉnh An Giang nói riêng.

An Giang không chỉ hấp dẫn du khách bởi lợi thế về cảnh quan thiên nhiên, di tích lịch sử và lễ hội văn hóa mà còn có nhiều làng nghề truyền thống với nhiều tiềm năng thu hút khách du lịch như làng nghề dệt thổ cẩm của người Chăm ở Châu Phong, làm gốm đất nung của người Khmer ở Châu Lăng, làng nghề se nhang ở Bình Đức, làm bánh tráng Mỹ Khánh... Đặc biệt, huyện Tịnh Biên là nơi tập trung đồng bào Khmer sinh sống với làng nghề đặc trưng là dệt thổ cẩm Văn Giáo. Đây là nguồn tài nguyên du lịch có giá trị và tiềm năng trong việc gắn kết với du lịch phát triển thành DLLN.

Mặc dù được tinh quan tâm trong việc bảo tồn nhưng làm thế nào để làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo ngày càng được phát huy với mục tiêu vừa bảo tồn trước bờ vực mai một, vừa gắn kết với du lịch để góp phần cải thiện đời sống người dân là một yêu cầu cấp thiết. Đây chính là những thách thức, khó khăn lớn trong phát triển du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo, cũng như sự cạnh tranh với các điểm du lịch khác trên địa bàn và ở tỉnh An Giang. Chính vì vậy, việc khảo sát, đánh giá về tiềm năng, phân tích thực trạng hoạt động du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo nhằm đưa ra các giải pháp hiệu quả để phát triển DLLN ở huyện Tịnh Biên, góp phần giữ gìn và bảo tồn các giá trị văn hóa của địa phương, cũng như góp phần vào sự phát triển du lịch của An Giang nói chung và Tịnh Biên nói riêng.

2 PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1 Phương pháp thu thập dữ liệu

2.1.1 Dữ liệu thứ cấp

Dữ liệu thứ cấp được thu thập từ sách, báo và Internet về các vấn đề liên quan đến làng nghề và DLLN. Từ những dữ liệu thu thập được, nghiên cứu tiến hành phân tích, đánh giá và tổng hợp nhằm phục vụ vấn đề nghiên cứu.

2.1.2 Dữ liệu sơ cấp

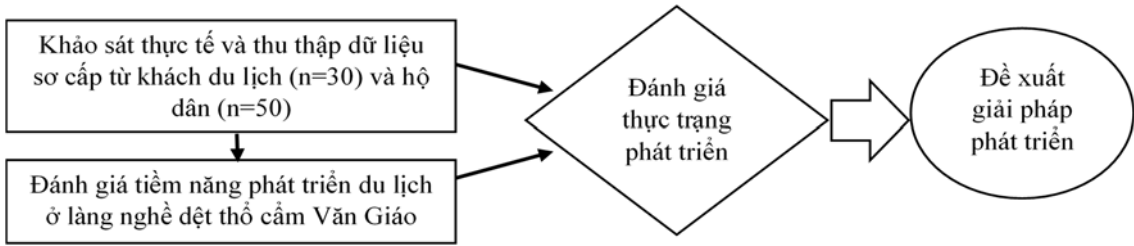
Dữ liệu sơ cấp được thu thập thông qua bảng hỏi với 50 hộ dân và 30 du khách (trong đó có 16 khách quốc tế) chọn theo phương pháp thuận tiện phi xác suất ở làng dệt thổ cẩm Văn Giáo từ tháng 6 đến tháng 8 năm 2017. Cỡ mẫu này phù hợp với ý kiến $n \geq 30$ của nhiều nhà nghiên cứu như Osipov *et al.* (1988; trích bởi Phạm Văn Quyết và Nguyễn Quý Thanh, 2011); Lê Thanh Phong (2005); Saunders *et al.* (2010).

Ngoài ra, dữ liệu sơ cấp còn được thu thập thông qua phương pháp phỏng vấn sâu người dân địa phương và khảo sát thực địa.

2.2 Phương pháp phân tích số liệu

Sau khi thu thập dữ liệu sơ cấp từ bảng hỏi sẽ được xử lý và phân tích bằng phần mềm SPSS 20.0 với phương pháp thống kê mô tả dưới dạng tần suất (%) và giá trị trung bình nhằm đánh giá tiềm năng và thực trạng du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo.

Từ những phương pháp nghiên cứu đã được sử dụng và thực tế điểm nghiên cứu, khung nghiên cứu được khái quát nhằm mô tả tiến trình nghiên cứu (Hình 1).

Hình 1: Khung nghiên cứu thực trạng và giải pháp phát triển du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

Nguồn: Nhóm nghiên cứu, 2017

3 KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1 Khái quát về làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

Làng dệt thổ cẩm Văn Giáo thuộc ấp Srây Skóth, xã Văn Giáo, huyện Tịnh Biên, tỉnh An Giang được hình thành lâu đời hơn 100 năm. Tuy nhiên, đến năm 1979 với cuộc chiến tranh biên giới Tây Nam đã làm cho làng nghề này trở nên gần như mai một, còn khoảng gần 40 hộ hoạt động. Đến năm 1992, thổ cẩm Văn Giáo tái xuất hiện trên thị trường với thương hiệu “Khmer Silk” cùng với sự hỗ trợ khôi phục của tổ chức CARE vào năm 1998. Đến năm 2000, Hợp tác xã Dệt thổ cẩm Văn Giáo ra đời gồm 71 hộ - 126 xã viên và cũng nhờ sự độc đáo của lụa thổ cẩm mà vào năm 2006 đã được Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh An Giang xây dựng và bảo hộ nhãn hiệu tập thể cho sản phẩm “Lụa thổ cẩm Văn Giáo” (Nguyễn Thị Phương Hạnh và *ctv.*, 2013).

“Khmer Silk” là sự kết hợp giữa phong cách truyền thống và kỹ thuật hiện đại (Nguyễn Thị Phương Hạnh và *ctv.*, 2013). Đồng thời, mang nét đẹp và chiều sâu văn hóa giàu bản sắc của thổ cẩm dân tộc Khmer đặc trưng của vùng Bảy Núi Nam Bộ.

Làng dệt Văn Giáo chỉ sử dụng một loại sợi duy nhất để dệt là sợi tơ tằm và sản phẩm chính tạo ra là các loại thổ cẩm như xà rồng, khăn choàng, vải trang trí trong chùa, ... trong đó xà rồng là chủ yếu. Theo những người dân lớn tuổi ở ấp Srây Skóth cho biết, từ xưa Văn Giáo đã là một làng nghề nổi tiếng, nhà nào cũng đều biết trồng dâu, nuôi tằm để phục vụ sản xuất. Tuy nhiên, theo tiến trình lịch sử và thời gian, 63 hộ dân ở làng nghề hiện nay không còn trồng dâu, nuôi tằm để lấy tơ nữa mà thay vào đó là lấy tơ từ Bảo Lộc (Lâm Đồng) và ở Tân Châu (An Giang) về dệt.

Để cho ra một sản phẩm, những người thợ ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo phải mất nhiều thời gian với kỹ thuật dệt khá phức tạp, đòi hỏi phải khéo tay, tỉ mỉ và kiên nhẫn. Những hình ảnh, hoa văn trên thổ cẩm thường phần lớn là các hình kỷ hà, những ô hình thoi, hình bông dâu, hình con voi hay những tích truyện về Đức Phật.

Phụ nữ Khmer dùng thổ cẩm để may áo cưới, mặc đi chùa, trang trí nơi thờ phượng và làm khăn đội đầu. Các cô gái khoác tấm lụa lên mình không những tôn lên vẻ đẹp mà còn cảm giác như Đức Phật che chở và được hưởng phước lành. Hiện nay, ngoài việc tiêu thụ trong nước, thổ cẩm Văn Giáo còn được xuất khẩu sang các nước như Mỹ, Úc, Pháp, Thái Lan, Campuchia với thương hiệu Silk Khmer.

3.2 Đặc điểm đối tượng khảo sát

3.2.1 Đặc điểm của hộ dân

Kết quả khảo sát 50 hộ dân ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo cho thấy một số đặc điểm về nhân học sau:

Về giới tính: Do tính chất công việc nên đối tượng sản xuất đều là phụ nữ, chính vì vậy tất cả đối tượng khảo sát ở đây đều có giới tính là nữ.

Về độ tuổi: Nhóm tuổi chiếm đa số là từ 50-59 tuổi (50,0%); kế đến là nhóm tuổi 40-49 chiếm 31,0%; nhóm tuổi 30-39 tuổi chiếm vị trí khá ít (14,0%); và độ tuổi dưới 30 chiếm tỷ lệ rất nhỏ (5,0%).

Về trình độ học vấn: Có thể nói trình độ học vấn của những phụ nữ này ở mức rất thấp, có đến 62,0% là không biết chữ và không ai có trình độ trên trung học phổ thông.

3.2.2 Đặc điểm của khách du lịch

Theo số liệu khảo sát, khách du lịch đến với làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo có cơ cấu gồm:

– *Về giới tính:* Du khách nữ chiếm đa số (60,0%).

– *Về tuổi:* Đa số là khách dưới 30 tuổi (43,3%) và khách từ 30-39 tuổi (30,0%); số còn lại từ 40 tuổi trở lên.

– *Về trình độ học vấn:* Chiếm tỷ lệ cao nhất là trình độ đại học (43,3%); 40,0% có trình độ cao đẳng; 13,3% có trình độ trung học phổ thông trở xuống và số còn lại có trình độ trung cấp chiếm tỷ lệ rất nhỏ (3,3%).

– *Về nghề nghiệp:* Có đến 30,0% khách hoạt động kinh doanh; 26,7% khách hoạt động nghề

ngiệp khác (buôn bán nhỏ, nội trợ, lái taxi,...); 23,3% là học sinh - sinh viên; du khách là công nhân, cán bộ - viên chức và nông dân chiếm tỷ lệ thấp.

Du khách biết đến làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo chủ yếu thông qua người thân, bạn bè và Internet. Bên cạnh đó, một số lượng đáng kể du khách còn biết đến địa điểm du lịch này qua công ty du lịch, tivi, sách báo và tạp chí. Du khách biết đến du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo qua các kênh thông tin khác chiếm tỷ lệ không đáng kể (Bảng 1).

Đa số khách du lịch đến làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo lần đầu tiên (96,7%), khách trở lại rất ít (3,3%). Hình thức du lịch của họ chủ yếu là đi cùng bạn bè (60,0%), đi cùng gia đình (56,7%), mua tour của công ty du lịch (20,0%) và đi theo đoàn, tập thể tổ chức (3,3%). Phương tiện tham quan chủ yếu bằng xe máy thuê (56,7%), xe máy

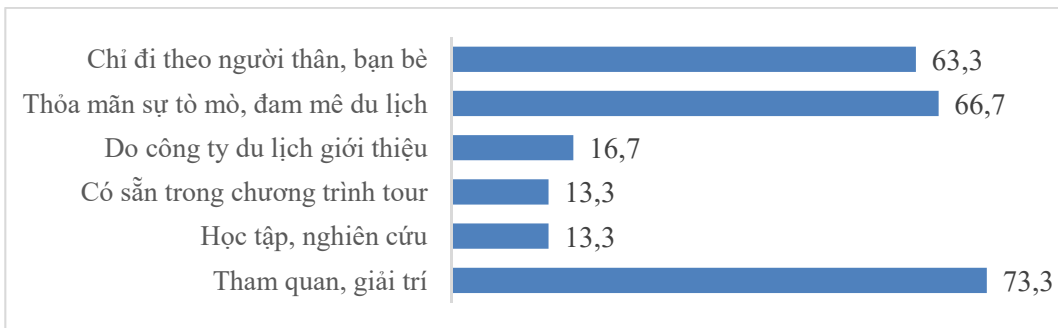
cá nhân (43,3%) và ô tô của cơ quan nhưng với tỷ lệ không đáng kể (3,3%).

Bảng 1: Nguồn thông tin du khách biết đến làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

Kênh thông tin	Tần số	Tỷ lệ (%)
Tivi	4	13,3
Radio	2	6,7
Sách báo, tạp chí	3	10,0
Công ty du lịch	5	16,7
Người thân, bạn bè	26	86,7
Ấn phẩm du lịch	1	3,3
Internet	19	63,3

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ du khách 2017, n=30

Lý do đến làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo của đồng bào Khmer vì tham quan, giải trí (73,3%); thỏa mãn sự tò mò, đam mê du lịch (66,7%); chỉ đi theo người thân, bạn bè (63,3%) là chủ yếu; ngoài những lý do trên cũng còn một số lý do khác được thể hiện ở Hình 2.

Hình 2: Lý do du khách đến làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo (%)

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ du khách 2017, n=30

3.3 Tiềm năng phát triển du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

An Giang là điểm du lịch thu hút rất đông du khách, theo Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch An Giang, năm 2016 tổng lượt khách tham quan ở huyện Tịnh Biên với khu du lịch Núi Cẩm khoảng 112.132 lượt khách, tăng 39% so với năm 2015 và khu bảo vệ cảnh quan Rừng trà Trà Sư đón khoảng 6.762 lượt khách tham quan trong dịp Tết, tăng 141% so với năm trước, trong đó có khoảng 284 khách quốc tế (Văn Hải, 2016).

Trong tháng 2/2017, lượng du khách đến tham quan, chiêm bái tại các di tích lịch sử, tâm linh ở tỉnh An Giang đã đạt trên một triệu, tăng 200.000 lượt khách so với tháng 1/2017, đạt 26% kế hoạch năm (Tổng cục Du lịch, 2017).

Theo thống kê sơ bộ của hợp tác xã làng dệt thổ cẩm Văn Giáo, trong 6 tháng đầu năm 2017 làng dệt Văn Giáo đón gần 10 lượt đoàn khách quốc tế với khoảng 115 người đến từ các nước Nhật Bản,

Australia, Pháp, Anh, Hàn Quốc... (Giao tiếp cá nhân, ngày 29 tháng 7, 2017).

Như vậy, lượng khách du lịch đến với tỉnh An Giang cũng như huyện Tịnh Biên là khá đông và có xu hướng ngày càng tăng. Đây là một lợi thế trong việc phát triển du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo khi có sẵn một lượng lớn khách du lịch tiềm năng nếu có thể liên kết tuyến điểm tốt.

Làng nghề truyền thống được xem là một “bảo tàng sống”, nơi lưu giữ kho tàng di sản văn hóa vật thể và phi vật thể vừa phong phú, đa dạng, vừa sinh động, cụ thể, góp phần làm nên hệ giá trị của văn hóa dân tộc. Đây chính là yếu tố thu hút sự quan tâm của du khách (Nguyễn Thị Lan Hương, 2016). Làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo là một làng nghề truyền thống có từ lâu đời của đồng bào Khmer ở huyện Tịnh Biên, một làng nghề nổi tiếng với chất lượng sản phẩm cao, màu sắc hài hòa cùng những họa văn đặc trưng của dân tộc, đặc biệt công đoạn sản xuất ra sản phẩm đều hoàn toàn là thủ công dưới bàn tay khéo léo và tỉ mỉ của những nghệ

nhân và thợ thủ công ở đây. Bên cạnh đó, thổ cẩm Văn Giáo mang nét đẹp và chiều sâu văn hóa giàu bản sắc của thổ cẩm dân tộc Khmer (Phạm Thị Phương Hạnh và *ctv.*, 2013). Chính yếu tố này đã thu hút không ít du khách đến tham quan, nghiên cứu cũng như tìm hiểu cách thức dệt, cảnh sinh hoạt của người dân trong phum sóc và mua sản phẩm tại làng nghề.

Không những thế, sản phẩm thổ cẩm của làng dệt Văn Giáo được biết đến với thương hiệu “Khmer Silk” với cái tên “Khmer Silk” này đã giúp làng nghề thu hút được người tiêu dùng trên thị trường cũng như khách du lịch đến để tham quan, tìm hiểu và mua sắm nhiều hơn.

Ngoài ra, làng nghề còn nằm ở một vị trí khá thuận lợi trong việc gắn kết với các điểm du lịch khác như khu du lịch sinh thái rừng tràm Trà Sư, miếu Bà Chúa Xứ Bàu Múróp, chùa Phật Thối Sơn, khu du lịch Núi Cấm... tạo thành hệ thống tuyến điểm tham quan khá đa dạng và hấp dẫn. Tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo có ngôi chùa Văn Râu của đồng bào Khmer lâu đời, nơi có bộ kinh lá buông – được công nhận là di sản văn hóa phi vật

thể cấp quốc gia. Đây là một tài nguyên du lịch nhân văn có thể kết hợp với làng dệt trong việc phát triển du lịch tạo nên sức hấp dẫn du khách tham quan. Không những vậy, cảnh quan thiên nhiên ở làng dệt cũng như địa bàn xung quanh mang đậm nét nông thôn nhưng riêng biệt bởi những hàng cây thốt nốt đặc trưng của vùng Bảy Núi, điều này cũng hấp dẫn và thu hút không ít du khách đặc biệt là khách quốc tế.

Theo đánh giá của các hộ dân ở làng nghề, làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo có rất nhiều tiềm năng phát triển du lịch, tất cả tiêu chí đều được đánh giá rất cao. Riêng các tiêu chí về vệ sinh môi trường tốt; cảnh quan thiên nhiên trong lành, mát mẻ và cơ sở hạ tầng, vật chất kỹ thuật được đánh giá thấp hơn, giá trị trung bình dưới 4,0 (lần lượt là 3,62; 3,56 và 3,32) (Bảng 2).

Ngoài ra, đa số du khách đánh giá đây là điểm du lịch hấp dẫn (36,7%) và rất hấp dẫn (23,3%). Các ý kiến đánh giá ở mức bình thường (16,7%). Một số ít ý kiến cho rằng không hấp dẫn và hoàn toàn không hấp dẫn (lần lượt là 13,3% và 10,0%).

Bảng 2: Đánh giá của người dân về tiềm năng phát triển du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

STT	Tiềm năng phát triển du lịch	Giá trị nhỏ nhất	Giá trị lớn nhất	Giá trị trung bình
1	Vệ sinh môi trường tốt	2	5	3,62
2	Cảnh quan thiên nhiên trong lành, mát mẻ	2	5	3,56
3	Cơ sở hạ tầng, vật chất kỹ thuật đảm bảo tốt	1	5	3,32
4	An ninh trật tự tốt	3	5	4,48
5	Bản sắc văn hóa đặc trưng của địa phương	3	5	4,40
6	Làng nghề truyền thống lâu đời	4	5	4,88
7	Sản phẩm làng nghề mang tính độc đáo, đặc trưng	4	5	4,76
8	Sản phẩm làng nghề phong phú, đa dạng	4	5	4,72
9	Sự thân thiện và mến khách của người dân địa phương	4	5	4,72

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ hộ dân ở làng nghề 2017, n=50

Tóm lại, làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo là một làng nghề vừa thể hiện nét truyền thống độc đáo vừa thể hiện một nền văn hóa đặc trưng cho cộng đồng người Khmer ở vùng Bảy Núi, tỉnh An Giang nói riêng và Nam Bộ nói chung. Đây là nguồn tài nguyên có giá trị và là tiềm năng to lớn trong việc gắn kết giữa làng nghề với phát triển du lịch.

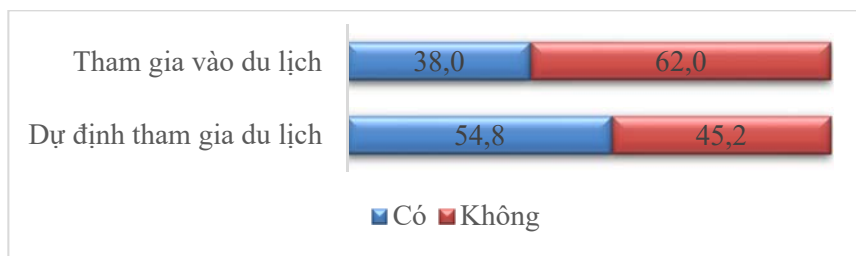
3.4 Thực trạng phát triển du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

3.4.1 Thực trạng tham gia hoạt động du lịch của người dân địa phương

Biểu đồ ở Hình 3 cho thấy có sự chênh lệch giữa đối tượng tham gia và không tham gia vào hoạt động du lịch. Khảo sát 50 nông hộ đang hoạt động sản xuất dệt thổ cẩm ở Văn Giáo chỉ có 38,0% nhóm tham gia vào du lịch với hoạt động là cho du khách tham quan kết hợp bán sản phẩm thổ

cẩm và cho du khách trải nghiệm nếu du khách có nhu cầu; còn lại 62,0% là nhóm không tham gia. Trong số 62,0% hộ không tham gia vào du lịch, có đến 54,8% hộ dự định sẽ tham gia vào hoạt động du lịch trong tương lai.

Theo kết quả điều tra, đa số những hộ đã tham gia vào hoạt động du lịch mới bắt đầu tham gia vào thời gian gần đây khoảng từ năm 2010 trở đi và một số ít hộ đã tham gia từ lâu khoảng năm 2000, 2002 và 2007. Nguồn thông tin nắm bắt thị trường du lịch của họ chỉ chủ yếu là chính quyền (84,2%); người thân, bạn bè (63,2%) và một phần nhỏ từ tivi (5,3%). Có thể thấy rằng việc nắm bắt thông tin thị trường rất hạn chế, nguyên nhân chủ yếu do người dân chưa chủ động, phương tiện truyền thông và công nghệ thông tin ở địa phương còn kém, chưa phát triển và đảm bảo tốt.

Hình 3: Hiện trạng tham gia hoạt động du lịch của người dân ở làng nghề (%)

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ hộ dân ở làng nghề 2017, n=50

Điều đáng lưu ý là các hoạt động của người dân làm du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo còn thụ động và hiệu quả chưa cao. Các nguồn thu từ các dịch vụ cho khách du lịch đến làng nghề rất hạn chế.

Bên cạnh đó, các hộ dân chưa gắn kết được với các công ty lữ hành để đưa khách đến; ngược lại, các công ty lữ hành chưa quan tâm và chủ động khai thác các tour tuyến du lịch gắn với làng nghề, trong đó có làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo; chính vì vậy, du khách đến đây chỉ thỉnh thoảng chứ chưa được thường xuyên và khi đón khách du lịch thì nguồn thu chủ yếu từ việc bán sản phẩm thổ cẩm nhưng chỉ là số ít, chỉ thỉnh thoảng mới bán được một sản phẩm với trung bình một năm chỉ kiếm được thêm 2 -3 triệu đồng vì lượng khách không ổn định.

Theo những hộ dân tham gia vào du lịch cho biết, khách du lịch đến với làng nghề truyền thống đa phần là khách quốc tế và thường đi với hình thức lẻ và tự túc là chủ yếu. Thời điểm khách du

lịch đến nhiều là vào các ngày bình thường (84,2%), kế đến là dịp lễ Tết (52,6%), một số phần ít là vào cuối tuần và thời gian nghỉ hè (Bảng 3).

Bảng 3: Thời gian du lịch của du khách ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

Thời gian du lịch	Tỷ lệ (%)
Lễ Tết	52,6
Cuối tuần	31,6
Nghỉ hè	26,3
Ngày bình thường	84,2

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ hộ dân ở làng nghề 2017, n=50

Trong quá trình hoạt động du lịch, người dân ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo cũng gặp không ít những khó khăn bao gồm nhiều vấn đề nhưng chủ yếu là nguồn khách không ổn định (89,5%) và khó khăn trong giao tiếp với du khách (84,2%). Các vấn đề khác như vốn, quảng bá, xúc tiến du lịch, kiến thức... cũng là khó khăn được đề cập đến nhưng chiếm tỷ lệ thấp (Bảng 4).

Bảng 4: Những khó khăn trong quá trình tham gia hoạt động du lịch của các hộ dân ở làng nghề

STT	Khó khăn	Tỷ lệ (%)
1	Thiếu vốn	47,4
2	Thiếu kiến thức và kỹ năng chuyên môn về du lịch	52,6
3	Thiếu trình độ về ngoại ngữ	36,8
4	Khó khăn trong giao tiếp với du khách	84,2
5	Nguồn khách không ổn định	89,5
6	Khó liên kết với các công ty lữ hành	36,8
7	Thiếu nguồn lao động	36,8
8	Thiếu quảng bá, xúc tiến du lịch	47,4
9	Khác	26,3

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ hộ dân ở làng nghề 2017, n=50

Từ thực trạng trên, hầu hết những hộ dân tham gia vào du lịch tại làng nghề hiện nay là không hài lòng (với giá trị trung bình là 2,16). Tuy nhiên, dự kiến trong tương lai, các hộ dự định vẫn duy trì như hiện tại là khá cao (68,4%), một số hộ dân khác có dự định sẽ không tham gia làm du lịch (26,3%). Ngược lại, cũng có hộ dự định sẽ đầu tư thêm trong tương lai nhưng số hộ này chỉ chiếm tỷ lệ nhỏ (5,3%).

Đối với nhóm chưa tham gia vào hoạt động du lịch ở địa phương chủ yếu là vì lý do chỉ biết dệt sản phẩm rồi bán cho thương lái, không quan tâm đến du lịch, chưa biết đến du lịch, không có thời gian, không muốn bị làm phiền, chưa có khách đến... Mặt khác, tuy không tham gia vào hoạt động du lịch nhưng qua kết quả khảo sát thì họ vẫn quan tâm đến du lịch ở địa phương mình, cụ thể có đến 54,8% hộ dân quan tâm đến du lịch địa phương và cũng một số khác 45,2% là không quan tâm đến.

Kết quả điều tra ở Bảng 5 cho thấy hoạt động sản xuất và bán đồ lưu niệm được nhiều người lựa chọn nhất (100,0%) và hoạt động kinh doanh ăn uống cũng được người dân lựa chọn nhưng với tỷ lệ nhỏ (11,8%). Thông qua đó, ta có thể thấy các hộ dân chỉ muốn tham gia vào hoạt động gắn liền với đời sống sinh hoạt của làng nghề mình hơn là những hoạt động khác, mà cụ thể là sản xuất và dệt thổ cẩm bởi vì hoạt động này họ dễ dàng tham

gia, gần gũi với họ và với quan niệm “cây nhà lá vườn”.

Bảng 5: Những hoạt động hộ dân muốn tham gia khi làm du lịch

Hoạt động	Tỷ lệ (%)
Kinh doanh ăn uống	11,8
Sản xuất và bán đồ lưu niệm	100,0

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ hộ dân ở làng nghề 2017, n=50

Bảng 6: Mong muốn của người dân khi tham gia vào du lịch

STT	Mong muốn	Tỷ lệ (%)
1	Hỗ trợ về vốn	94,1
2	Được đào tạo kiến thức và kỹ năng chuyên môn về du lịch	58,8
3	Hỗ trợ liên kết với các công ty du lịch	47,1
4	Đẩy mạnh quảng bá, xúc tiến hình ảnh du lịch địa phương	47,1
5	Khác	23,5

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ hộ dân ở làng nghề 2017, n=50

Ngoài những hoạt động người dân muốn tham gia thì các hộ dân cũng có nhiều mong muốn khi tham gia vào hoạt động du lịch, trong đó vấn đề hỗ trợ về vốn là được nhiều người dân mong muốn nhất (94,1%) (Bảng 6).

Bảng 7: Đánh giá của du khách tại làng dệt thổ cẩm Văn Giáo

Tiêu chí	Giá trị trung bình 5 mức độ
1. Cơ sở hạ tầng và vật chất kỹ thuật	
Đường sá đến điểm tham quan rộng rãi	2,73
Có bảng chỉ dẫn vào điểm tham quan	2,03
Bãi đậu xe nơi tham quan rộng rãi	1,80
Nhà vệ sinh đầy đủ	1,13
Cơ sở phục vụ ăn uống gần điểm tham quan đầy đủ	2,73
Cơ sở lưu trú gần điểm tham quan đầy đủ	2,83
Cơ sở phục vụ dịch vụ bổ sung khác (hệ thống thông tin, y tế, ngân hàng) tại địa phương đảm bảo tốt	2,90
2. Chất lượng dịch vụ và sản phẩm	
Cửa hàng bán quà lưu niệm đặc trưng của địa phương đầy đủ, đa dạng	1,40
Sản phẩm làng nghề mang tính độc đáo, đặc trưng	3,77
Sản phẩm làng nghề đa dạng	3,40
Giá cả mua sắm rẻ	2,43
Được tham gia trải nghiệm dệt thổ cẩm	2,77
Dịch vụ mua sắm, ăn uống gần điểm tham quan tốt	1,93
3. An toàn – an ninh và vệ sinh môi trường	
Không có tình trạng ăn xin nơi tham quan	4,60
Không có tình trạng chèo kéo, thách giá nơi tham quan	4,37
Không có tình trạng trộm cắp nơi tham quan	4,33
Điểm tham quan sạch sẽ	2,90
4. Nguồn nhân lực	
Người dân luôn niềm nở với khách du lịch	3,90
Người dân luôn sẵn sàng giúp đỡ du khách	3,97
Người dân có kiến thức và kỹ năng du lịch tốt	1,67
Người dân có khả năng giao tiếp tốt	1,57
Có thuyết minh viên phục vụ thuyết minh	1,30
Nhân viên (hướng dẫn viên, cơ sở lưu trú, ăn uống) nhiệt tình và tốt bụng	3,47
Nhân viên (hướng dẫn viên, cơ sở lưu trú, ăn uống) sẵn sàng giúp đỡ và nhanh chóng	3,47

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ du khách 2017, n=30

Nhìn chung, ý kiến đánh giá của khách du lịch về thực trạng phát triển du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo chỉ ở mức trung bình thấp (Bảng 7, theo thang đo Likert 5 mức độ). Trong 04 nhóm yếu tố trên thì nhóm *An toàn – an ninh và vệ sinh môi trường* là được đánh giá cao nhất, đa số các tiêu chí trong nhóm này đều có giá trị trung bình 4,0 trở lên. Trong đó, không có tình trạng ăn xin nơi tham quan là 4,60; không có tình trạng chèo kéo, thách giá nơi tham quan là 4,37; và Không có tình trạng trộm cắp nơi tham quan là 4,33. Tuy nhiên, riêng tiêu chí điểm tham quan sạch sẽ chỉ được đánh giá ở mức thấp (trung bình 2,90). Có thể thấy, vấn đề an ninh trật tự ở đây còn khá tốt là do lượng khách du lịch đến tham quan còn ít, khá vắng vẻ và chủ yếu là người dân địa phương. Thế nhưng, sau này du lịch ở làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo phát triển thì vẫn cần có những chính sách phù hợp để đảm bảo an ninh trật tự cũng như an toàn cho du khách, tranh những tệ nạn phát sinh khi lượng khách du lịch tăng như trộm cắp, móc túi, thách giá, chèo kéo... Đặc biệt, là vấn đề về

sinh môi trường ở làng nghề.

Kể đến, nhóm yếu tố *Nguồn nhân lực* được đánh giá tương đối cao, 4/7 tiêu chí đều đạt giá trị trung bình từ 3,0 trở lên (từ 3,47 đến 3,97). Tuy nhiên, các tiêu chí về người dân có kiến thức và kỹ năng du lịch tốt; người dân có khả năng giao tiếp tốt và có thuyết minh viên phục vụ thuyết minh được đánh giá rất thấp (lần lượt là 1,67; 1,57 và 1,30).

Nhóm yếu tố *Chất lượng dịch vụ và sản phẩm* với các tiêu chí về hàng lưu niệm, giá cả, dịch vụ... đều đạt điểm trung bình dưới 3,0, trừ các tiêu chí sản phẩm làng nghề mang tính độc đáo, đặc trưng và sản phẩm làng nghề đa dạng với giá trị trung bình khá cao (lần lượt là 3,47 và 3,40).

Nhóm yếu tố *Cơ sở hạ tầng và vật chất kỹ thuật* được du khách đánh giá thấp nhất, trong đó hai tiêu chí nhà vệ sinh đầy đủ và bãi đậu xe nơi tham quan rộng rãi được đánh giá rất thấp trong nhóm này (mức giá trị trung bình lần lượt là 1,13 và 1,80). Các tiêu chí còn lại đều đạt từ mức 2,03 đến 2,90.

Bảng 8: Mong muốn cải thiện của du khách về các yếu tố liên quan đến hoạt động du lịch

STT	Các yếu tố liên quan đến hoạt động du lịch	Giá trị trung bình	Kết luận
1	Giá cả sản phẩm làng nghề	3,87	Cần thiết
2	Mẫu mã sản phẩm làng nghề	4,13	Cần thiết
3	Điểm bán hàng lưu niệm	4,63	Rất cần thiết
4	Nơi ăn uống	3,77	Cần thiết
5	Nơi lưu trú	3,07	Trung lập
6	Thông tin quảng bá	4,60	Rất cần thiết
7	Phương tiện tham quan vận chuyển	3,13	Trung lập
8	Cơ sở hạ tầng và vật chất phục vụ du lịch	4,40	Rất cần thiết
9	Thuyết minh viên tại điểm	4,37	Rất cần thiết
10	Kỹ năng và nghiệp vụ du lịch của người dân	4,50	Rất cần thiết
11	Vấn đề vệ sinh môi trường	4,00	Cần thiết

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ du khách 2017, n=30

Nhìn chung, mong muốn cải thiện của du khách về hoạt động du lịch ở đây đều được đánh giá là cần thiết và rất cần thiết; trong đó, quan tâm nhất là điểm bán hàng lưu niệm, kể đến là thông tin quảng bá và kỹ năng nghiệp vụ du lịch của người dân (Bảng 8). Các vấn đề về cơ sở hạ tầng-vật chất kỹ thuật, thuyết minh viên tại điểm và sản phẩm làng nghề cũng được du khách khá quan tâm.

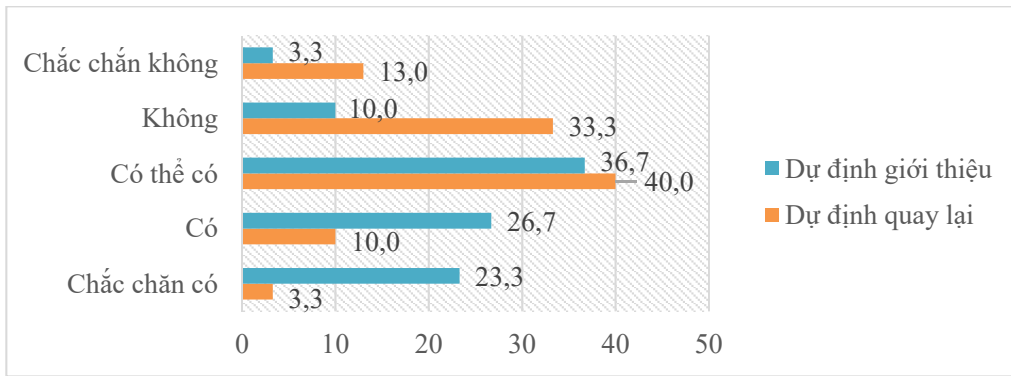
Bên cạnh đó, mức độ hài lòng của du khách về du lịch ở làng dệt thổ cẩm Văn Giáo là không hài lòng với giá trị trung bình là 2,57.

Dự định quay trở lại của du khách có giá trị trung bình khá thấp (2,57), trong đó tỷ lệ dự định không và chắc chắn không chiếm gần 50% (46,3%)

(Hình 4). Ta có thể thấy rằng, dự định quay trở lại có mối quan hệ với mức độ hài lòng của du khách, họ sẽ không quay trở lại nếu như họ cảm thấy không hài lòng tại điểm đến. Do đó, chính quyền địa phương và ban ngành du lịch cần phải lưu ý đến vấn đề này.

Ngược lại, về dự định giới của du khách đến người thân và bạn bè thì có giá trị trung bình khá cao (3,57). Qua đó cho thấy du khách muốn giới thiệu điểm du lịch với đánh giá là hấp dẫn này cho người thân và bạn bè của họ đến để tham quan về bản sắc văn hóa đặc trưng của người Khmer cũng như làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo độc đáo và lâu đời này.

Hình 4: Dự định quay lại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo của du khách (%)

Nguồn: Điều tra trực tiếp từ du khách 2017, n=30

3.5 Giải pháp phát triển du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo

Từ việc phân tích tiềm năng và thực trạng nêu trên, một số giải pháp được đề xuất để phát triển du lịch tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo ở huyện Tịnh Biên, An Giang tốt hơn như sau:

3.5.1 Xây dựng, nâng cao chất lượng sản phẩm làng nghề và cửa hàng lưu niệm

Có thể nói, chất lượng dịch vụ và sản phẩm phục vụ du lịch ở làng nghề Văn Giáo vẫn còn rất kém, chưa tạo được sự ấn tượng và lưu giữ được du khách khi đến đây. Vì vậy, các cấp chính quyền và cơ quan chức năng về du lịch ở tỉnh An Giang nói chung và huyện Tịnh Biên nói riêng cần tạo điều kiện nâng cao chất lượng dịch vụ và sản phẩm du lịch ở làng nghề dệt thổ Cẩm Văn Giáo.

Bản thân làng nghề cũng cần tạo ra nhiều mẫu mã mới hấp dẫn du khách như: ví, túi xách, móc khóa, vòng đeo tay... với kích thước nhỏ, giá cả hợp lý với khả năng tài chính của nhiều đối tượng khách (khách lẻ, khách là học sinh-sinh viên) để trở thành những món quà lưu niệm cho du khách đến tham quan.

Đặc biệt, cần hình thành và xây dựng nên các cửa hàng bán quà lưu niệm, đặc sản đặc trưng của địa phương với mục đích phục vụ nhu cầu mua sắm của khách du lịch và tạo thu nhập cho người dân làng nghề.

3.5.2 Đẩy mạnh xúc tiến, quảng bá thông tin du lịch

Cần tăng cường xúc tiến và quảng bá thông tin, hình ảnh làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo trên các sách chuyên ngành, chuyên khảo, nhất là ấn phẩm du lịch (brochure, tờ rơi, tờ gấp,...) và phân phát cho nhiều du khách khi đến tham quan cũng như mua tour của các công ty lữ hành ở tỉnh An Giang. Bên cạnh đó, giới thiệu làng dệt trên các phương

tiện thông tin đại chúng (truyền hình, video clip, trang mạng xã hội, Youtube,...), trên các Website của huyện Tịnh Biên, Sở Văn hóa – Thể thao và Du lịch tỉnh An Giang và các Website du lịch ở Đồng bằng sông Cửu Long. Đồng thời, tăng cường tạo mối liên kết với các công ty lữ hành trong nước và quốc tế nhằm tạo nên nguồn khách ổn định đến với làng nghề.

3.5.3 Hỗ trợ người dân và hình thành đội ngũ hướng dẫn viên tại điểm

Đối tượng đóng vai trò quan trọng trong việc duy trì, phát triển làng nghề và DLLN đó là người dân địa phương. Do đó, chính quyền địa phương cần có chính sách hỗ trợ người dân về vốn, khung dệt, nguyên liệu sản xuất,... và trong công tác bảo tồn làng nghề. Nâng cao nhận thức của cộng đồng dân cư địa phương về lợi ích của DLLN cũng như tạo điều kiện cho người dân tham gia tích cực vào các hoạt động dịch vụ du lịch (bán đặc sản địa phương, cung cấp dịch vụ ăn uống, mua sắm,...) và đón tiếp du khách với mục đích phát triển du lịch hiệu quả, gắn kết làng nghề với du lịch và hình thành nên mô hình du lịch cộng đồng người Khmer.

Bên cạnh việc tạo điều kiện và khuyến khích người dân tham gia thì cũng cần phải giáo dục ý thức của họ trong việc bảo tồn, phát huy các giá trị truyền thống của sản phẩm làng nghề và văn hóa đặc sắc địa phương, bảo vệ môi trường, không nên chèo kéo, thách giá du khách cũng như cần có những lớp tập huấn và bồi dưỡng những kỹ năng, nghiệp vụ du lịch cho người dân nơi đây.

Cần có kế hoạch tuyển chọn, hình thành và bồi dưỡng đội ngũ thuyết minh viên du lịch tại điểm từ những nghệ nhân, người thợ ở làng nghề, cũng như đào tạo và tập huấn cho họ những kỹ năng về du lịch. Đội ngũ thuyết minh viên du lịch tại điểm này có nhiệm vụ là cung cấp thông tin, hướng dẫn

khách tham quan và giới thiệu du khách những điểm du lịch lân cận.

3.5.4 Đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng và vật chất kỹ thuật phục vụ du lịch

Hiện nay, mặc dù cơ sở hạ tầng – vật chất kỹ thuật tại làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo đã được đầu tư xây dựng và nâng cấp với nguồn kinh phí khá lớn nhưng vẫn thiếu các điều kiện phục vụ du lịch như bảng chỉ dẫn vào làng nghề, bãi đậu xe, nhà vệ sinh, cơ sở phục vụ ăn uống (chú ý đến các món ăn đặc sản), lưu trú, đường sá giao thông, vấn đề về điện, nước... Do đó, các cơ quan chức năng cũng như chính quyền địa phương cần quan tâm và chú trọng đầu tư cơ sở hạ tầng và vật chất kỹ thuật tại làng nghề hơn nữa để phục vụ du khách, nhất là vấn đề về bảng chỉ dẫn vào tham quan làng nghề, mở rộng đường sá và quy hoạch bãi đậu xe.

3.5.5 Đảm bảo vệ sinh môi trường tại làng nghề

Vấn đề vệ sinh môi trường ở làng nghề dệt thổ cẩm của đồng bào Khmer hiện nay cũng rất đáng quan tâm để tạo môi trường sạch sẽ, đảm bảo tốt cho các hoạt động phục vụ du lịch. Tình trạng môi trường chủ yếu là do việc chăn thả rong gia súc, chuồng trại đặt gần khuôn viên nhà ở và đường vào một số hộ dân trong làng nghề vẫn còn là đường đất, đọng nước, lầy lội,... dẫn đến ảnh hưởng đến việc tham quan của du khách.

Vì vậy, cần tuyên truyền, giáo dục ý thức cho người dân địa phương về bảo vệ môi trường tại nhà cũng như tại làng nghề của mình. Đồng thời, chính quyền địa phương cũng cần thường xuyên nâng cấp đường sá, phát hoang bụi rậm, khai thông cống rãnh tránh gây ao tù nước đọng,... nhằm đảm bảo vệ sinh môi trường tại làng nghề được tốt hơn và đem lại sự hài lòng cho du khách.

4 KẾT LUẬN

Làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo là một làng nghề nổi tiếng và đặc sắc ở huyện Tịnh Biên và tỉnh An Giang cũng như Đồng bằng sông Cửu Long, với giá trị và tiềm năng rất lớn trong việc khai thác phát triển các loại hình du lịch văn hóa nhất là DLLN và du lịch cộng đồng.

Tuy nhiên qua kết quả nghiên cứu, thực trạng tham gia vào hoạt động du lịch của các hộ dân ở làng nghề còn rất hạn chế với nguyên nhân chủ yếu là do chưa nhận thức được lợi ích của du lịch gắn kết với làng nghề; chưa được sự quan tâm của chính quyền địa phương trong việc phát triển du lịch ở làng nghề truyền thống; quảng bá – xúc tiến du lịch cũng như các công ty lữ hành chưa chú trọng khai thác các tour tuyến DLLN nhằm đa dạng chương trình du lịch, đáp ứng nhu cầu của du

khách và chưa đem lại nguồn khách ổn định cho làng nghề. Chính vì vậy, hoạt động du lịch ở làng nghề chưa đem lại sự hài lòng cho các hộ dân và chưa đem lại hiệu quả cao.

Bên cạnh đó, sự hài lòng của du khách đối với làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo là không hài lòng, nhất là về yếu tố “cơ sở hạ tầng và vật chất kỹ thuật” và “chất lượng dịch vụ và sản phẩm”. Trong đó, vấn đề về dịch vụ mua sắm, cửa hàng lưu niệm, bãi đỗ xe, nhà vệ sinh và đường sá giao thông là cần được chú trọng nhiều nhất.

Có thể nói rằng, làng nghề dệt thổ cẩm Văn Giáo của đồng bào Khmer với những tiềm năng và thế mạnh to lớn hiện có, nếu có những chính sách và thực hiện đồng bộ thì đây sẽ trở thành một trong những điểm tham quan hấp dẫn, thu hút được nhiều du khách, đặc biệt là du khách quốc tế đến với huyện Tịnh Biên nói riêng và tỉnh An Giang nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Benson, W., 2014. The Benefits of Tourism Handicraft Sales at Mwenge Gandicrafts Centre in Dar Es Salaam, Tanzania. Bachelor's Thesis. Tampere University of Applied Sciences. Finland.
- Lê Thanh Phong, 2005. Tin học ứng dụng: Sử dụng SPSS trong phân tích thống kê, phần 1 (Tài liệu lưu hành nội bộ). Trường Đại học Cần Thơ.
- Mustafa, M., 2011. Potential of Sustaining Handicrafts as a Tourism Product in Jordan. International Journal of Business and Social Science. 2 (2): 145-152.
- Nguyễn Thị Lan Hương, 2016. Du lịch làng nghề - Tiềm năng và định hướng phát triển, ngày truy cập 26/08/2017. Địa chỉ: <http://www.spnttw.edu.vn/Pages/Articledetail.aspx?articleid=5523>
- Nguyễn Thị Phương, 2016. Huy động sự tham gia của cộng đồng trong bảo vệ môi trường làng nghề, ngày truy cập 15/07/2017. Địa chỉ: <http://khpl.moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/tin-tuc-phap-luat-bao-ve-moi-truong.aspx?ItemID=222>
- Phạm Thị Phương Hạnh (Chủ biên), Lương Minh Hinh, Vũ Thống Nhất và Huỳnh Công Tín, 2013. Văn Hóa Khmer Nam Bộ - Nét đẹp trong bản sắc văn hóa Việt Nam. Nxb Chính trị Quốc gia – Sự Thật. Hà Nội, 336 trang.
- Phạm Văn Quyết và Nguyễn Quý Thanh, 2011. Phương pháp nghiên cứu xã hội học. Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội. Hà Nội, 448 trang.
- Sauders, M., Lewis, P. and Thornhill, A., 2010. Phương pháp nghiên cứu trong kinh doanh. Nxb Tài chính. Thành phố Hồ Chí Minh, 710 trang.
- Tổng cục Du lịch, 2017. Các điểm du lịch tâm linh ở An Giang hấp dẫn du khách, ngày truy cập 27/08/2017. Địa chỉ: <http://vietnamtourism.gov.vn/index.php/items/22930>

- Trần Minh Yến, 2004. Làng nghề truyền thống trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Nxb Khoa học Xã hội. Hà Nội, 265 trang.
- UNWTO, 2006. Tourism and Handicrafts A Report on the International Conference on Tourism and Handicrafts. Held in Tehran - Islamic Republic of Iran. From May 13th to 15th 2006. 120 pages.

- Văn Hải, 2016. An Giang: Đón gần 600.000 lượt khách du lịch trong dịp Tết Bính Thân 2016, ngày truy cập 27/08/2017. Địa chỉ: <http://tuyengiaoangiang.vn/index.php/thoi-su/trong-tinh/1986-an-giang-don-gan-600000-luot-khach-du-lich-trong-dip-tet-binh-than-2016>